

Síldveiðar - Síldarverksmiður ríkisins

Bjarni Benediktsson – Síldveiðar - Síldarverksmiður ríkisins – Lýsisskilvindur – Þórður Þorgbjarnarson –
Fiskimálanefnd – Alþýðublaðið – Þormóður Eyjólfsson – Jón L Þórðarson - Jón Sigurðsson – Jón
Gunnarsson – Sveinn Benediktsson

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmalamaðurinn
Askja 2-4, Örk 3

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

spásmis hafa socialistar ^{ranglega} [eignat fiskimálanefnd og
míniverandi vithersjunnar, at stopnat var til karfaveitanna,
og gert að þeim mikil vestr. Jafnframt hafa þeir kent
einkaframtökin um það að ekki hafi verið lofað
handa um karfaveitna fyrir ^{v. d. 1935} 1935. En um það hafa
þeir vandlega þagat að til þess lágu margar ástæður, að ekki var

arðvenlegt að stunda karfaveiðar til bræðslu fyrri
en haustið 1935.

Lýsisskilvindur í síldarverksmiðjum fengu
fyrst verulega útbreiðslu hér á landi árið 1935, og
það ár komu fyrstu lýsisskilvindurnar í Síldarverk-
smiðjur ríkisins. Áður höfðu verksmiðja Kveldúlfs
á Hesteyri, verksmiðja Goos á Siglufirði og Krossa-
nessverksmiðjan fengið lýsisskilvindur. Fyr en lýsis-
skilvindur komu til sögunnar var ekki hægt að ná
neinu sem hét af lýsi úr karfa með þeim tækjum, sem
fyrir hendi voru í verksmiðjunum og sú hafði orðið
raunin á við þá tilraun, sem gjörð var á Sólbakka
árið 1926 (?).

Það var einnig 2 árið 1935 að dr. Þórður
Þorbjarnarson leiddi endanlega í ljós vítamínauðlegð
karfalifrarinnar og hagnýtingu hennar var því ekki
til að dreyfa fyr en þetta nýja verðmæti var fundið .

Loks urðu á árinu 1935 straumhvörf í verð-
lagi síldarlýsis og þar með búklýsis karfans. Síldar-
lýsið hækkaði á því ári úr 221/50 kr. pr. ^{tonn cif} ~~kr.~~ upp í
387/63 kr. pr. tonn eða um rúm 57%.

Þangað til skilvindurnar komu til sögunnar
við vinnsluna var ekki hægt að x treysta því að meira
verðmæti næðist úr karfanum, en mjólið eitt, en verð-
mæti þess úr hverju máli myndi undanfarin ár hafa
verið kr. 5,00 - 5,50.

Rann verulega
hækkun ca 100%

Þangað til árið 1935 var því ekki hægt að reikna svo varlegt væri með meira verðmæti úr málinu en þetta. Þó að allt búklýsið, sem nú næst með skilvindunum, hefði náðst á árunum 1930 - '34, myndi það með þáverandi lýsisverði aðeins hafa hækkað afurðaverðmæti úr hverju máli um ca. kr. 1,65 eða úr kr. 5,00 - 5,50 upp í kr. 6,65 - 7,15. En hinsvegar hlaut kostnaðurinn við vinnsluna og hráafnisverðið að verða samtals kr. 9,00 - 10,00 á málið. Stórtap var því fyrirsjáanlegt á karfavinnslu þangað til hinar tæknislegu umbætur og uppgötvun Þórðar Þorbjarnarsonar, ásamt verðhækkun lýsisins komu til greina árið 1935. Þá og þá fyrst var mögulegt að hagnýta aukið verðmæti, sem nemað nærri kr. 5,00 úr hverju máli. X

Með því var skapaður möguleiki fyrir því að karfavinnsla gæti borið sig fjárhagslega ef reikna mátti með uppgripa afla X hjá veiðiskipunum, en um uppgripa veiði gat ekki verið að ræða ~~X~~ á karfa að staðaldri fyrir en Marconi bergmáls-dýptarmælirinn var almennt kominn í notkun á togurunum, en það var ekki fyrir en 1932 - 1933.

Stjórn Síldarverksmiðja ríkisins samþykkti í miðjum ágúst-mánuði 1935 að ~~þ~~ hefja nýja tilraun með karfavinnslu. Tilraunir höfðu áður verið gjörðar af Kristjáni heitnum Torfasyni og fleirum, en þá strandaði aðallega á hinum tæknislegu örðugleikum. Þegar stjórn Síldarverksmiðja ríkisins tók þá ákvörðun að hefja nýja tilraun, voru 4 af 5 stjórnendum

Ut af grein í Alþýðublaðinu þann 6. september um karfaveiðar til Síldarverksmiðja ríkisins og frumkvæði að þeim atvinnurekstri viljum vér taka þetta fram:

Frumkvæmdastjóri Síldarverksmiðja ríkisins og verksmiðjustjórnin í samráði við Þórð Þorbjarnarson fiskiðnaðarfræðing sömdu þann 15. ágúst við Hafstein Bergþórsson útgerðarmann í Reykjavík um að hann sendi togarann Sindra á karfaveiðar út af Vestfjörðum og fengi kr. 40.00 fyrir tonnið landað á Sólbakka. Fór Sindri á stað í fyrstu veiðiför þann 17. ágúst.-

Þann 22. ágúst óskar Fiskimálanefnd að tilhlutan Kjartans Thors að síldarverksmiðjustjórnin kaupi karfa af 1-2 togurum í viðbót á Sólbakka fram til miðs septembermánaðar. Verksmiðjustjórnin varð strax við þessari ósk Fiskimálanefndar og þar sem togararnir fengust ekki undir kr. 5,00 fyrir málið varð að samkomulagi að verksmiðjurnar greiddu kr. 4,50 fyrir málið (135 kg), en Fiskimálanefnd styrkti veiðarnar með 50 aurum pr. mál, sem þó endurgreiddist, ef reksturinn bæri sig.-

Þann 27. ágúst beinir verksmiðjustjórnin þeirri ósk til Fiskimálanefndar, að hún geri sitt ítrasta til þess að fá góðan togara til að gera tilraunir með karfaveiði fyrir Norðurlandi og leggja aflan upp á Siglufirði eða Sólbakka eftir því sem verksmiðjustjórnin óskar. Mun semjast um að togarinn Skallagrímur fari á karfaveiðar fyrir Norðurlandi (fór í gar) og fái kr. 5,00 fyrir málið (135 kg.) og þar af greiði Fiskimálanefnd 50 aura, sem endurgreiðast þó, ef reksturinn ber sig.-

Um framangreind atriði hefur ekki verið ágreiningur í stjórn Síldarverksmiðja ríkisins.

Siglufirði 7. september 1935
Þorméður Þyjólfsson. Jón L. Þórðarson. Jón Sigurðsson
Jón Gunnarsson. Reykjavík 7. sept. Sveinn Benediktsson